

Əsirlikdə qalan Göyçə

1988-ci ilin noyabr, dekabr aylarında, qarlı-çovğunlu günlərdə aşuqlar yurdu, söz-sənət diyarı Ulu Göyçədən həmvətənlərimizin daha çox yaşadıkları Basarkeçər (Vardenis) rayonundan köçürülməsindən 30 il keçir. Göyçə bizim dərd heykəlimiz, sağalmayan yaramız, susmayan harayımızdır. Yaralar qaysaq bağlasa da ulu vətən sevgisi hər bir kəsin başında səngiməyən, susmayan bir Göyçə havası var.

1988-ci ildə zaman-zaman türk qanına susayan vəhşi erməni daşnakları "dənizdən-dənizə böyük Ermənistan" xülyasını reallaşdırmaq məqsədilə Göyçə mahalında da xəyanət toru yandırdılar. Erməniperəst qüvvələr başda satqın Qorbaçov olmaqla Qərbi Azərbaycandan həmvətənlərimizin deportasiyasını dəstəkləyir, göyçəlilər məcburiyyət qarşısında qalır ata-baba torpaqlarını tərk edir, qəm və köç karvanları uçurumlu dağ yolları ilə Azərbaycana doğru üz tuturdu. Xalq köməksiz, arxasız idi. Ermənilər başda Viktor Hambartsumyan, Zori Balayan, Silva Kaputikyan, Sero Xanzadyan və digər millətçi quldurların dəstəyi ilə Göyçə mahalında cinayətlər törədir, azərbaycanlılara qarşı terror hadisələri həyata keçirir, onların mal-dövlətini talayır, dinc əhalidən qənimətlər ələ keçirir, ev-eşiklərinə od vurub yandırırıldı.

1988-ci ilin sonlarına yaxın Ermənistan televiziyasında azərbaycanlılara qar-

şı qərəzli verilişlər hazırlanır, filmlər nümayiş etdirilir ki, guya türklər həmişə ermənilərə arxadan zərbə endirmiş, onları qırıb batırmışlar. Əslində bu cür uydurma təbliğatlar yalan və böhtan idi. Məqsəd erməni xalqında azərbaycanlılara qarşı kin-küdurət aşılamaq idi.

30 il öncə bir tərəfi Kəlbəcərə, bir tərəfi Gədəbəyə söykənən Göyçə mahalında ermənilər tərəfindən nələr törədilmədi?

Basarkeçər rayonunun 34 kəndində yaşayanların əksəriyyəti azərbaycanlılar idi. Burada 35 mindən çox azərbaycanlı yaşayırdı. 1988-ci ilin son aylarında ermənilər deportasiya siyasətini başa çatdırmaq üçün bir çox xəyanətlərə əl atdılar. Hətta Göyçə mahalına əhalinin gözünü qorxutmaq üçün müxtəlif bölgələrdən saqqallı, quldur erməni dəstələri göndərildi, onların əksəriyyəti içki aludəsi olmaqla, narkoman idi. Açıq-aşkar əllərində soyuq silah kəndlərdə istədikləri kimi hərəkət edir, qarşıya çıxan azərbaycanlılara əmr edirdilər ki, Ermənistanın ərazisini tez tərk etsinlər. 1988-ci ilin noyabr və dekabr aylarında rayon mərkəzi ilə azərbaycanlılar yaşayan kəndlərin əlaqəsi tamamilə kəsildi. Rayon rəhbərləri tərəfindən kəndlərə ərzaq məhsullarını gətirilməsi dayandırıldı, avtobuslar işləmədi, hətta rabitə xidməti də sıradan çıxarıldı. Dəhşətli odur ki, yanacaqdolurma məntəqələrində azərbaycanlılara məxsus olan maşınlarla benzini satışı qa-

dağan olundu.

Əlbəttə, bu göstərişlər İrəvandan verilir və yerlərdə qəddarlıqla icra olunurdu. Belə bir məqamda soydaşlarımızın aqibəti çətin idi, çox çətin! Ata-baba yurdlarını məcburen tərk edənlərin çoxu yanacaq olmaması üzündən şəxsi maşınlarını, öz varidatlarını orada qoymaq məcburiyyətində qaldılar.

Neçə-neçə evdə mal-qara, qoyun, ev quşları, ərzaq məhsulları qaldı. Hamı köç maşınlarında cüzi ev əşyaları götürməli oldu. Çoxlarının əmanət kassalarında min bir zəhmətlə qazandıqları pullar qaldı. Erməni xəyanətini sadalamaqla qurtarmaq olmaz.

Xalq erməni xəyanətindən yaxa qurtarmaq üçün ümid yeri axtarır, çoxları inanmırdı ki, sovetlər ölkəsində XX əsrin sonunda ermənilər tərəfindən belə bir qəddarlıq, analoqu olmayan dəhşətli cinayətlər törədilsin, İrəvan şəhərinin və digər bölgələrin azərbaycanlı əhalisinə amansız divan tutulsun. Bu dar məqamda Göyçənin bir çox kəndlərindən yaşlı insanlar çox əzab-əziyyətlə Moskvağa üz tutdu, ancaq orada da ermənilər onların yolunu qəddarlıqla kəsdi, imkan vermədi ki, Qərbi Azərbaycandan paytaxta gəlmiş insanların yüksək postlarda əyləşmiş erməniperəst vəzifəli şəxslərlə görüşü baş tutsun. Həmin dövrdə rəhbər vəzifədə çalışan ermənilər yağlı tikələrini Qorbaçovla bölür, SSRİ rəhbərliyinə isə qiymətli brilyant, qızıl hədiyyələri göndə-

rilirdi.

Qeyd etmək lazımdır ki, 1988-ci ilin dekabrında Basarkeçərdə "Vardenis" rayon qəzetinin fəaliyyəti birdən-birə dayandırıldı. Baş redaktor Yunis Abdullayevə rayon partiya komitəsinin birinci katibi Razmik Yenqoyan tərəfindən tövsiyə olundu ki, bu gündən qəzet bir daha işiq üzü görməməlidir! Bir redaktor kimi möhürünü təhvil ver və günü sabahdan rayonu tərk et, köç karvanlarına qoşul.

Eyni vaxtda bir çox azərbaycanlı millis işçisinə işə gəlməmələri haqqında əmr verildi. Rayon İcraiyyə Komitəsinin sədri Müseyib İmaməliyev də işdən qovuldu. Həmçinin göyçəlilərə qarşı digər təxribatlar da törədildi. Şübhəsiz ki, Qərbi Azərbaycanda, o cümlədən Göyçədə törədilən işgəncə və terror hadisələrindən Moskva, sütunları çürüməkdə olan Sovetlər İttifaqının faşizm donuna bələnməmiş rəhbərləri xəbərsiz deyildi.

İş o yerə çatdı ki, bir payız günündə Basarkeçərin Azərbaycan əhalisi bir neçə saat ərzində Nərimanlı kəndinin girəcəyindəki "Göykörpü" deyilən bir yerdə cəm oldı. Zod kəndindən buraya axışan çoxsaylı gənclərin əksəriyyəti bel-külünglə gəlmişdi, armaturların isə sayı-hesabı yox idi. Məqsəd isə erməni xəyanətindən qurtulmaq, son məqamda daşnakların dərşini vermək idi. Bu insan axını rayon mərkəzində və digər kəndlərdə yaşayan erməniləri qorxuya saldı. Basarkeçər-Zod marşrutunda qorxudan bir

erməni maşını belə görünmədi. Yüzlərlə qəzəbli insan Basarkeçərə doğru hərəkət etdi. Lakin çox keçmədən yüksək postda olan erməni rəhbərləri azərbaycanlıların qarşısına çıxdı. Xalqı dilə tutub, onlara bildirdilər ki, belə getməz, hər şey düzələcək və əvvəlki "dostluğumuz" bərpa olunacaq. Əlbəttə, bu, qəzəbli kütləni aldatmaqdan başqa özgə şey deyildi.

Əgər 34 kəndin əhalisi rayon mərkəzinə getməli olsaydı, şübhəsiz ki, ermənilər ağır itkilər verərək, bəlkə də qorxudan özlərini Göyçə (Sevan) gölüne atardılar.

Göyçəlilərin ata-baba torpaqlarından qovulmasından 30 il keçir. Ermənilər tərəfindən törədilən bu vəhşiliklər erməniperəst qüvvələr göz yumur, qaçqınların acı taleyi, onların əzəli torpaqlarına, qədim Oğuz ellərinə dönmələrinə dünya birliyində laqeyd münasibət göstərilir. Yəqin ki, gec-tez haqq-ədalət öz yerini tapacaq, göyçəlilər əzəli torpaqlarına dönəcək, xalqımız erməni taunundan xilas olacaqdır.

Fikrimiz Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin belə bir ifadəsi ilə tamamlamaq yerinə düşər: **"Ermənistan tarixi Azərbaycan torpaqları üzərində qurulmuşdur. İrəvan xanlığı, Zəngəzur mahalı bizim tarixi torpaqlarımızdır."**

Qədir ASLAN,
"Respublika".